

SEWERYN SZCZEPAŃSKI, KAZIMIERZ MADELA

ODKRYCIE ZŁOTYCH FLORENÓW W ZALEWIE (SAALFELD) W ŚWIETLE RAPORTU Z 1572 R.

ABSTRACT: This article discusses the discovery of a hoard of gold coins in Zalewo (formerly *Saalfeld*). The duke of Prussia, Albrecht Frederick, was informed about the discovery by the Hauptmann of Przemark (*Preussisch Mark*), who sent him 144 coins in 1572. The Hauptmann also described the process of how the coins were obtained. These coins were described by the archivist at the dukes' court as *florentinische Guldtgulden* – which means "florentine gold florins". The authors claim, that this is the first described discovery of gold florins from Zalewo. A similar discovery was recorded in Zalewo in 1991. The coins sent in 1572 possibly became a part of the collection of the Duke of Prussia. Some of the gold florins found in 1991 were donated to the Museum of Warmia and Mazury.

ABSTRAKT: Artykuł dotyczy odkrycia skarbu złotych monet w Zalewie (dawniej *Saalfeld*). Księżę Prus, Albrecht Fryderyk, został o nim poinformowany przez starostę przemarskiego (*Preussisch Mark*), który wysłał mu 144 monety w 1572 r. Starosta opisał również okoliczności odkrycia. W kancelarii księżęcej określono je jako *florentinische Guldtgulden*, tj. „floreńskie złote guldeny”. Autorzy twierdzą, że jest to opis pierwszego odkrycia złotych florenów w Zalewie. Podobny skarb zarejestrowano tam w 1991 r. Monety wysłane w 1572 r. przypuszczalnie stały się częścią kolekcji księcia Prus. Niektóre z florenów odnalezionych w 1991 r. zostały przekazane Muzeum Warmii i Mazur.

KEYWORDS: florins, hoard, Zalewo (formerly *Saalfeld*), archives, coin hoard discovery report

SŁOWA KLUCZOWE: floreny, skarb, Zalewo (dawnie *Saalfeld*), źródła archiwalne, raport o odkryciu skarbu monet

W zasobach Tajnego Archiwum Pruskiego Dziedzictwa Kulturowego w Berlinie-Dahlem, w zbiorze *Etats-Ministerium* obejmującym akta urzędu starościńskiego w Przezmarku (*Preussisch Mark*), znajduje się ciekawy dokument, który pozwala nam na uzupełnienie wiedzy o odkryciach skarbów monet w dawnych Prusach. Jest to raport sporządzony w 1572 r. przez starostę przezmarskiego Hansa Rautera, informujący o odkryciu w Zalewie (*Saalfeld*) jesienią 1571 r. „w starym murze” skarbu złotych monet. Monety te, starosta Rauter wysłał księciu Albrechtowi Fryderykowi do Królewca. Z treści samego raportu nie dowiadujemy się o rodzaju odkrytych monet. Jedyne informacje dotyczą tego, iż były to „złote monety”, pierwotnie w liczbie około 169 sztuk, z których przekazano na dwór książęcy 144 sztuki. O tym, jakiego rodzaju są to monety, informuje nas dopisek w postaci rejestru, sporządzony inną ręką niż sam raport i adres, przez bliżej nieznaną osobę z kancelarii książęcej. Występujące w regeście określenie *florentinische Guldtgulden*, czyli „floreńskie złote guldeny” (niem. Florentiner Gulden), pozwala nam dopatrywać się w nich jakiegoś rodzaju florenów, które od 2. poł. XIII w. produkowane były przez mennicę we włoskiej Florencji, w XIV w. floreny bito również w Burgundii, Czechach, na Śląsku, Węgrzech oraz w Lubece. Fakt rozpoznania na dworze książęcym przesłanych monet konkretnie jako „florenów”, nie zaś ogólnie „złotych monet”, jak opisuje je autor raportu, wskazywać może na pewną wiedzę z zakresu numizmatyki u osób z otoczenia Albrechta Fryderyka. Niewykluczone zatem, że książę pruski posiadał, podobnie jak wielu ówczesnych władców, arystokratów i duchownych własną kolekcję monet¹.

Raport pokazuje także urzędowy proces odzyskiwania monet, wartościowych zarówno z uwagi na złoty kruszec, jak i walory kolekcjonersko-numizmatyczne. O znalezisku wpieryw poinformowano księcia, który zażądał, aby monety te zostały przekazane na jego dwór. Czynności podjął się starosta przezmarski, do którego należała jurysdykcja nad miastem Zalewo. Wpieryw odebrał on od niewymienionego z imienia murarza z Zalewa 118 monet, co jednak nie stanowiło całości depozytu. Część monet została najpewniej spieniężona, część trafiła do niejakiego Bartela Andreasena, który zeznał, że wszedł w posiadanie „nie więcej niż 51”. Bartel, który był również świadkiem odkrycia monet, jak wynika z zeznania złożonego przed obliczem starosty, miał 22 monety dać w zastaw „z powodu swojego ubóstwa”, dlatego też do rąk starosty Rautera przekazał zaledwie 29 monet. Starosta widział jednak szansę na wykupienie owych zastawionych monet z rąk wierzycieli Andreasena – jeżeli książę wyrazi taką wolę. Jak można się domyślać, byłoby to swego rodzaju zadośćuczynienie dla dotkniętego kłopotami finansowymi mieszkańca Zalewa, który znalezione złote monety zastawił pożyczając od nieznanego nam osób pieniądze potrzebne mu na życie.

Jak wynika z raportu, starosta pozyskał łącznie 147 monet, z czego 2 monety wysłał już wcześniej (jesienią 1541 r.?) księciu, jedną monetę posłał przez za-

¹ Ciołek 2005, s. 91–95; Biskup 2010, s. 231–236; Zawadzki 2020, s. 283–300.

ufanego kuriera Andreeasa von Wilmsdorf – ówczesnego starostę miłakowskiego. Pozostałe 144 monety zostały dnia 20 grudnia 1572 r. przekazane do Królewca i ostatecznie, jak poświadcza sporządzony w książęcym archiwum regest, znalazły się w posiadaniu księcia Albrechta Fryderyka.

Warto przypomnieć, że w 1991 r. w Zalewie również doszło do przypadkowego odkrycia około 200–220 florenów². Ostatecznie po długim procesie pozyskiwania od znalazców trafiły w liczbie 102 do zbiorów Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie (stan z 2019 r.)³. Skarb znaleziony w 1991 r. pierwotnie ukryty był najpewniej w piwnicy jednej z kamienic mieszczańskich w północnej części miasta. Do jego odkrycia, według oficjalnych informacji doszło podczas budowy garaży na skarpie, na którą w latach 70. XX w. zepchnięty został gruz pozostały po porządkowaniu zniszczonego w czasie wojny centrum miasta⁴. Nieco inaczej moment i okoliczności odkrycia zachowały się we wciąż żywej pamięci świadków⁵. Na monety natknąć się miała grupa nastolatków, którzy poszukiwali w ziemi na skarpie przy garażach robaków do łowienia ryb. Znaleziska znajdowały się na niewielkiej głębokości, w wilgotnej ziemi, którą naniósł tutaj spychacz z terenu, gdzie obecnie znajduje się blok wielorodzinny i kotłownia – ul. Żeromskiego 18 (ryc. 1, 2). Informacja o odkrytych monetach rozeszła się dość szybko, co zapoczątkowało proces intensywnych poszukiwań dokonywanych przez grupki młodzieży wyposażonej w szpadle (ryc. 3). W poszukiwanie monet zaangażować się mieli także pracownicy jednego z zakładów państwowych w Zalewie⁶, którzy celowo zgarniali koparką ziemię z miejsca odkrycia złotych florenów. Potem w tajemnicy mieli ją przesiać. Podobno znaleźli około 30 sztuk złotych florenów. W latach 1991–2000 część odkrytych monet – w liczbie 88 egzemplarzy, trafiła drogą wykupu oraz darowizny do Muzeum Warmii i Mazur. W okresie późniejszym Muzeum pozyskało kolejne 14 monet. Reszta najpewniej została spieniężona na rynku antykwarycznym.

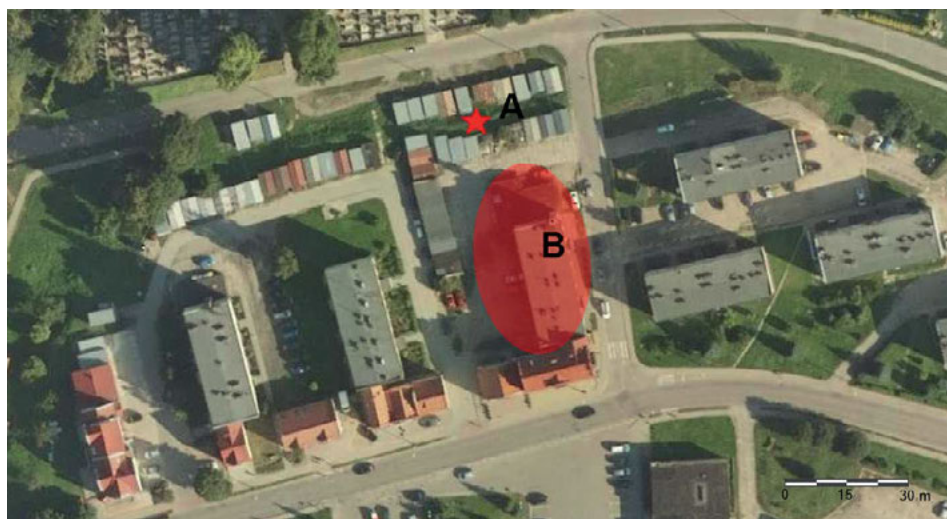
² Kubiak 1998, nr 850, s. 553–555.

³ Floreny ze skarbu z Zalewa, Muzeum Warmii i Mazur, nr inwentarzowy N-9455 OMO. Dziesięć egzemplarzy znajduje się w Zamku Królewskim w Warszawie - Muzeum, nr inw. ZKW.N.9965/1-10.

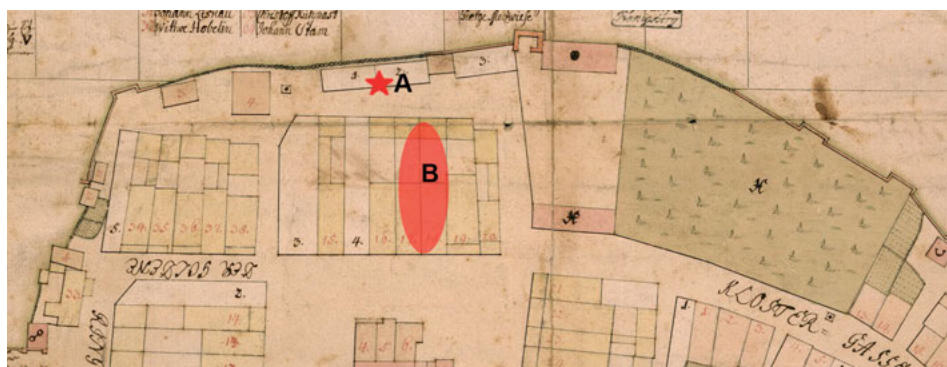
⁴ Januszkiewicz, Paszkiewicz, Węclawski 1996, s. 117–120; Januszkiewicz 2001, s. 10–11.

⁵ Za pomoc w zdobyciu relacji autorzy dziękują dawnemu mieszkańcowi Zalewa – Panu Kazimierzowi Skrodzkiemu.

⁶ Według pozyskanych przez autorów informacji - SKR Spółdzielnia Kółek Rolniczych.

Ryc. 1. Zalewo, ul. Żeromskiego i Ogrodowa. A: Miejsce odkrycia florenów w 1991 r.; B: Prawdopodobne miejsce pierwotnej zabudowy średniowiecznej, w której ukryto floreny. Za Geoportall2 (opr. K. Madela, S. Szczepański)

Ryc. 2. Zalewo na planie z 1751 r. A: Miejsce odkrycia florenów; B: Parcele nr 17 i 18, obszar który został zepchnięty w stronę skarpy w latach 70. XX w. (opr. K. Madela, S. Szczepański)

Edycja raportu starosty przemarskiego o odkryciu florenów w Zalewie, oparta została na zasadach zaproponowanych w *Projekcie instrukcji wydawniczej dla pisanych źródeł historycznych do połowy XVI wieku* przez Adama Wolffa⁷ oraz zasad edytorskich zaproponowanych przez Janusza Tandeckiego i Krzysztofa Kopińskiego⁸. Układ

⁷ Wolff 1957, s. 155–181.

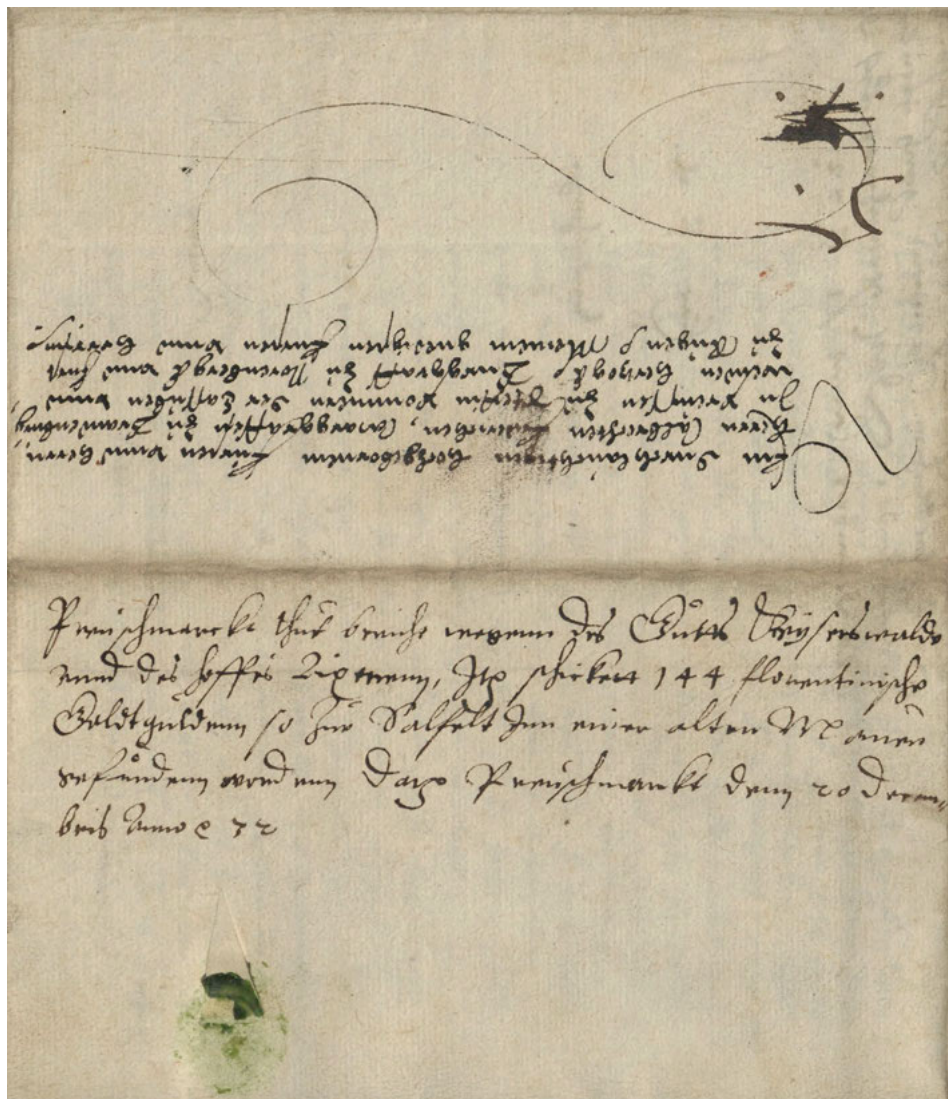
⁸ Tandecki, Kopiński 2014.

Ryc. 3. Młodzież podczas poszukiwań monet w 1991 r.
(fot. J. Sokołowski, dzięki uprzejmości D. Sokołowskiej)

raportu został zachowany. Relacja stanowi dodatek do sprawozdania na temat dóbr Jerzwałd (*Keyserswalde*) i dworu w Likszanach (*Lixainen*). Jako, że ta część dokumentu nie wnosi nic do interesującej nas sprawy odkrycia monet, w przedstawionej przez nas edycji została ona pominięta. Dla lepszego odbioru źródła autorzy na początku przytaczają regest i adres, które znajdują się na ostatniej stronie dokumentu. W wyjątkowych przypadkach dokonano rozwinięcia występujących w tekście publikowanego źródła skrótów, wyjaśniając je w przypisie, zastosowano wiernie odwzorowanie oryginalnej interpunkcji oraz pisowni wielkich i małych liter, nie ingerowano w gramatykę tekstu, o ile nie utrudniała ona jego zrozumienia. Wszelkie uzupełnienia, w tym numery stron dokumentu, dokonane przez wydawcę ujęto w nawias kwadratowy ([]), zaznaczono także koniec poszczególnych stron (//) i wykasowanie fragmentów tekstu, które w oryginale zostały wykreślone (---). Pod tekstem oryginału autorzy zamieszczają tłumaczenie raportu na język polski.

Uw.: Poszyt papierowy w formacie folio, wymiary stron po złożeniu 32x21 cm, 4 strony numerowane ołówkiem, pierwotnie złożone do formatu listu 19x16 cm, zerwana pieczęć lakowa, brak okładki⁹.

⁹ Badania archiwalne przeprowadzono w ramach projektu *Słownik historyczno-geograficzny Prus w średniowieczu i u progu epoki wczesnonowożytnej*, t. I: Prusy Dolne, t. II: Warmia, Narodowy Program Rozwoju Humanistyki – konkurs I/2016, moduł Dziedzictwo narodowe, nr wniosku IH 16 0151 84. Autorzy dziękują dr. hab. Radosławowi Biskupowi prof. UMK oraz mgr. Krzysztofowi Wiśniewskiemu za udzieloną pomoc.

Nachdem quoddyer fünf und zwanzig, der gefundenen
goldes, so ein Bürger zu Talselt im vorgangenen Jahr
gefunden, belangen, haben Cur. P. G. mir solch gold
den ihm einzuferdern anferleget und befohlen, habe
ich deswegen den ihm A. Cur. P. G. befohlen solches
gefordert, aber der irbens beiffen haben, weil ihm
etliche Kinder und gefinde gegeben, nicht ehe bis A.
die Zeit bekommen können. Und ist mir von
dem Meiner 118 mich überantwortet worden.

Bartel Andrasen aber habe ich A. Cur. P. G. befohlen,
auch vor mich befohlen, und ihm Eplischen mit
güte gefragt, Darnach bei Cur. P. G. forder wolle
bedrohet, das er solch anffagen wie viel er von
dem gold bekommen und gefunden, also hat er nicht
mehr als 51 mich die er bekommen aufgesaget
und nicht einen Ede befohlen, Von den 51 mich
aber, hat mir obgedachter Bartel zu überantwortet,
die andern 22 mich hat er nunmehr haben in diesen
Leuten vorsetzt, sie sind aber alzeit zu bekommen,
und also sie Cur. P. G. noch begeren, kan man sie
alzeit ~~zu bekommen~~, wenn nicht der Zeit selber
des irbens haben ins Strafen zu kommen ist.

2

Und habe also von dem Meiner vnd Bartel Landessassen
 Einhundert vierzig vnd sieben rixd Kupffungen, Saiten
 Gade für R. G. ich uffermahl 2 rixd Zingebickert
 Do hat mir Andreas von Wehlinghorst, wie er von
 für R. G. in vollen Beschickert einen gesonnen, mit
 der winnige Das er solchs sey für R. G. Verantwortun
 walle, oder demselben für R. G. solch Verantwortun
 vnd die vbrigen Einhundert vierzig vnd sieben
 rixd, für R. G. ich zuvorn über vnderen,
 welche für R. G. zu Kupffad, Solchs sey für
 R. G. ich vnderfingir nicht habe kommen bey dem
 vnd ich der selben in den rixd der Labung
 gottes. Zu Erfahrungt Lappungir gesindt
 vnd gleichelichen Argument ganz zuvorn
 Kupffbeholdt. Dar geempfarcket den
 20 Decembris Anno 1572.

ANEKS ŹRÓDŁOWY

Urząd w Przechmarku zawiadamia o dobrach Jerzwald i dworze Likszany oraz posyła 144 złote guldenty florenckie znalezione w Zalewie przy starym murze [20 grudnia 1572 r.]

Oryg.: Geheimes Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz Berlin-Dahlem XX. Hauptabteilung, Etats-Ministerium, 116d, Nr. 660; Pierwotnie: Staatsarchiv Königsberg.

[2v]

[Regest]

Preuschmarckt thut bericht wegen des Gutts Keyserwalde und das hoffes Li-xeinen, Item schickett 144 florentinische Guldtgulden so zu Salfelt zum einer alten Mauren gefundenen worden Den Preuschmarckt den 20 Decembris Anno [15]72

[Adres]

Den durchlaughtigen hohgebornen Fürsten und herrn herrn Albrechten Friedrichen, Marggraffen zu Brandenburg zu Preussen zu Stettin Pommern der Cassuben und Wenden herzogk Burgraff zu Norenbergk und furst zu Rugen, Meinem gnedigs[t]en Fürsten und herren

[1]

Opis dóbr Jerzwald i dworu w Likszanach

[1v]

[...]

Nachdem gnedigis[t]er Fürst und Herr, der gefundenen goldes, so ein bürger zu Salfelt im vorgangenem herbst gefunden, belangende, haben Eu[e]r f. g.¹⁰ mir solch goldt von ihme ein zu fordern auferleget und beuholen, habe ich derwegen von ihme uff Eu[e]r f. g. beuhelich solch[e]s gefordert, aber der s[t]erbens leutter halben, weil ihme erzliche kinder und gesinde ges[t]orben, nicht ehe bis uff dise zeit bekommen kommen. Und ist mir von dem Meurer¹¹ 118 s[t]uck über andtwortet wordenn.

Bartel Andreasen¹² aber habe ich uff Eu[e]r f. g. beuhelich, auch vor mich bescheiden, und ihme ers[t]lichen mitt guthe gefraget, darnach bey Eu[e]r f. g. hochs[t]er s[t] raffte bedrohet, das er sol[l]te aussagen wie viel er von dem golde bekommen und gefunden, also hat er nicht mehr als 51 s[t]uck die er bekommen ausgesaget und mit einem Eide betheuret von den 51 s[t]ucken aber, hat mir obgedochter Bartell 29 uberantwortet die andern 22 s[t]uck hat er armut halben in diesen leutteren versetzt, sie sindt aber alzeit zubekommen und also sie Eu[e]r f. g. noch begeren, kann man sie alzeit ^a[---]^a einlosem¹³, wen mit der zeit sicher des s[t]erbens halben ins streitlein zukommen ist //

[2]

und habe also von dem Meurer und Bartel Andreasen ein hundert vierzig und sieben s[t]uck empfangen, davon habe Eu[e]r f. g. ich m[e]hermall 2 s[t]uck zugeschicket so hat mir Andreas von Wilmesdorff¹⁴, wie er von Eu[e]r f. g. in Polen vorschicket einen genhomen, mit der meinunge das er solchs bey Eu[e]r f. g. vorantworten wolle, oder denselben Eu[e]r f. g. selbst uberantworten und der ubrigen Ein hundert vierzig und vier s[t]uck, ihn Eu[e]r f. g. ich hiermit ubersenden welche Eu[e]r f. g. zu empfahl, solchs ^b[---]^b Eu[e]r f. g. ich underchenigs nicht habe kommen bergenn und ihnen derselben in den schutz der Almechtig gottes zu erhaltunge langwieriger gesundheit und glucklichem Regiment gantz treulichen Empfehlende Da[tu]m preuschmarckt den 20 decembris Anno 1572

Eu[e]r f. g.
undercheniger
diener
Hans Rauter¹⁵

¹⁰ Euer Fürstlichen Gnaden.

¹¹ murarz z Zalewa – osoba bliżej nieznana.

¹² Osoba bliżej nieznana.

^a[---]^a /-noch bekommen-/ wyraz wykreślony

¹³ Wyraz napisany.

¹⁴ Andreas von Wilmsdorf – ówczesny starosta miłakowski.

^b[---]^b /-ich-/ wyraz wykreślony

¹⁵ Johannes von Rauter – ówczesny starosta przezmarski.

TLUMACZENIE DOKUMENTU

[Regest]

Przezmark (urząd w Przezmarku) zawiadamia o dobrach Keyzerswalde [Jerzwałd] i dworze Lixeinen [Likszań] oraz posyła 144 złote guldeny florenckie znalezione w Salfeld [Zalewie] przy starym murze.

[Adres]

*Do oświeconego, wysoko urodzonego Księcia i Pana, Pana Albrechta Fryderyka, margrabiego brandenburskiego, księcia w Prusach, Szczecina, Pomorza, Kaszubów i Wendów burgrabiego Norymbergi i księcia Rugii
mojego Najlaskawszego Księcia i Pana. W Przezmarku 20 grudnia 1572 roku*

Po tym, jak Łaskawy Książę i Pan zażądał złota znalezionego jesienią ubiegłego roku przez mieszczanina z Salfeld, Jego Książęca Mość zobowiązał [mnie] i rozkazał mi to złoto od niego zabrać. Dlatego na rozkaz Jego Książęcej Mości zażądałem tego od niego, ale z powodu śmierci ludzi, bo pomarli mu prawowite dzieci i służba, nie może on teraz zgromadzić wszystkiego razem. I murarz ten przekazał mi 118 monet. Na rozkaz Jego Książęcej Mości wezwałem przed siebie również Bartela Andreasena i przesłuchałem najpierw po dobroci, potem zagroziłem mu najwyższą karą Jego Książęcej Mości, aby wyznał, ile znalazł i zdobył tego złota. Więc zeznał i potwierdził przysięgą, że dostał nie więcej niż 51 sztuk, ale z owych 51 monet wymieniony Bartel dał mi 29, bo pozostałe 22 monety zastawił u ludzi z powodu biedy. Można je jednak wykupić w każdej chwili, jeśli Jego Książęca Mość nadal ich pragnie, kiedy z czasem z pewnością dojdzie do zatargów z powodu ich umierania [posiadaczy monet?], i tak otrzymałem od murarza i Bartla Andreasena sto czterdzieści i siedem monet, z czego wysłałem Jego Książęcej Mości od razu dwie sztuki, jedną monetę wziął ode mnie Andreas von Wilmesdorff, posłany do Polski przez Jego Książęcą Mość, gdyż był on zdania, że z takich spraw sam rozmówi się z Jego Książęcą Mością, zatem osobiście przekazał ją Jego Książęcej Mości, a pozostałe sto czterdzieści i cztery sztuki przesyłam tutaj Jego Książęcej Mości, choć nie mogłem zdobyć ich wszystkich, i oddaję mego Pana pod opiekę Wszechmogącego Boga z zachowaniem długiego zdrowia i szczęśliwego panowania, wiernie oddany. Przezmark 20 grudnia 1572 roku

*Jego Książęcej Mości
uniżony
sługa
Hans Rauter*

BIBLIOGRAFIA

Plan Zalewa z 1751 r.

1751 Geheimes Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz Berlin-Dahlem, XI.HA.F 11.756.

Biskup R.

2010 *Inwentarz pośmiertny oficjale i kanonika sambijskiego Andrzeja Brachwagena z 1517 roku*, *Kwartalnik Historii Kultury Materialnej*, R. LVIII, nr 2, s. 231–236.

Ciołek R.

2005 „*Czynił to bardziej z głupoty, niż z innego powodu*”. *Biskup Stefan z Niborka (1412–1495)*, *Wiadomości Numizmatyczne*, R. XLIX, z. 1, s. 91–95.

Januszkiewicz Z., Paszkiewicz B., Węclawski J.

1996 *The hoard of gold florins from Zalewo (a preliminary information)*, *Wiadomości Numizmatyczne*, R. XL, z. 1–2, s. 117–120.

Januszkiewicz Z.

2001 *Skarby monet w zbiorach Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie*, Olsztyn.

Kubiak S., [Paszkiewicz B. – współpraca]

1998 *Znaleziska monet z lat 1146–1500 z terenu Polski. Inwentarz*, Poznań.

Tandecki J., Kopiński K.

2014 *Edytorstwo źródeł historycznych*, Warszawa.

Wolff A.

1957 *Projekt instrukcji wydawniczej dla pisanych źródeł historycznych do połowy XVI wieku*, *Studia Źródłoznawcze*, t. 1, s. 155–181.

Zawadzki M.

2020 *Collecting of Ancient Coins in Poland and the Neighbouring Countries in the Pre-partition Period // Kolekcjonerstwo monet antycznych w Polsce i Krajach Ościennych w okresie przedrozbiorowym*, [w:] *Slivers of Antiquity. The Use of Ancient Coins in Central, Eastern and Northern Europe in the Medieval and Modern Periods / Okruchy starożytności. Użytkowanie monet antycznych w Europie Środkowej, Wschodniej i Północnej w średniowieczu i okresie nowożytnym*, red. M. Bogucki, A. Dymowski, G. Śnieżko, Warszawa, s. 283–300.

THE DISCOVERY OF GOLD FLORINS IN ZALEWO (FORMERLY SAALFELD)
IN THE LIGHT OF THE REPORT FROM 1572

(Summary)

In 1571, a monetary hoard of 169 florins was discovered in a small East Prussian town. The local authorities and prince Albrecht Frederick Hohenzollern were informed about the discovery of the coins that were supposed to be hidden “in the old wall”. As a result of an investigation carried out by the Hauptmann of Przewmark (*Preussisch Mark*) Hans Rauter it turned out that the finder was an unnamed bricklayer from Saalfeld, who donated some of the coins to a man named Bartel Andreasen, and also pledged some of the coins to other people because he needed cash. In total, as Hauptmann Rauter stated in his report of December 20, 1572, he managed to gain a total of 147 coins and send them to the prince to Königsberg. The authors of the article cite below the full report from 1572 in the original, together with a translation into Polish.

It should also be added that in 1991 a hoard of about 200-220 florins was discovered also in Zalewo. For several years, these florins were collected by museum services and in the amount of 102 they were included in the collection of the Museum of Warmia and Mazury in Olsztyn (as of 2019). The authors indicate on the map the exact location of the hoard's discovery in 1991 on the plan and re-examine the circumstances of its discovery. The hoard, found in 1991, was originally hidden in the basement of one of the tenement houses in the northern part of the town. According to official information, it was discovered during the construction of garages on the escarpment, onto which in the 1970s the rubble that remained after cleaning up the city center destroyed during the war was pushed. A slightly different moment and circumstances of the discovery were preserved in the still living memory of witnesses. A group of teenagers, who were looking for fishing worms in the ground on a slope near garages, came across the coins. The finds were at a shallow depth, in moist soil, which was brought here by a bulldozer from the area where there is now a multi-family block and a boiler room – ul. Żeromskiego 18 (Fig. 1, 2). Information about discovered coins spread quite quickly, which initiated the process of intensive searches carried out by groups of young people equipped with shovels (Fig. 3).

Adresy autorów / The authors' addresses:

dr Seweryn Szczepański

Instytut Północny im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie

ul. Partyzantów 87, 10–402 Olsztyn

sewszczepanski@gmail.com

ORCID: 0000-0001-8213-2549

dr Kazimierz Madela

Jerzwałd 77

14–230 Zalewo

madelak@gmx.de